

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео комисију:

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 29. марта, 2024. године донело је одлуку бр. 1037/1 да се образује комисија за оцену докторског рада који је Кристина Станчић предала под насловом: *Мултимодална анализа компјутерски посредоване комуникације на српском језику, на примеру друштвене мреже Твитер*.

2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. проф. др Јелена Филиповић, редовна професорка; хиспанистика и социоллингвистика, Универзитет у Београду, Филолошки факултет (од 2010), менторка;

2. проф. др Ивана Вучина Симовић, ванредна професорка; хиспанистика и сефардске студије, Универзитет у Београду, Филолошки факултет (од _____), председница комисије

3. др Ивана Георгијев, доценткиња, шпански језик, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет (од 2023), чланица комисије

4. др Ненад Крцић, доцент, српски језик, Универзитет у Београду, Филолошки факултет (од 2023) члан комисије

II. ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

Кристина Станчић је рођена 11. јула 1989. године, у Краљеву. Основну школу и Гимназију (општи смер) завршила је у Врњачкој Бањи са одличним успехом. Након завршетка средње школе, 2008. године, уписује Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу, смер Шпански језик и хиспанске књижевности, а након тога је на истом Факултету стекла звање мастер филолог (хиспаниста) са просечном оценом 9.5. Школске 2015/2016. године уписује докторске академске студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Од септембра 2014. године до новембра 2020. године била је запослена у Народној скупштини Републике Србије, где је обављала послове који су везани са процес европских интеграција, као и дужност секретара делегације Народне скупштине у Парламентарном одбору за стабилизацију и придруживање Европске уније и Србије. Након тога, даље ангажовање наставља у Министарству

спољних послова Републике Србије. Радила је у Кабинету министра спољних послова и Кабинету председника Народне скупштине Републике Србије. Похађала је бројне семинаре и стручно се усавршавала у оквиру институције у којој је била запослена, а 2017. године завршила је Дипломатску академију при Министарству спољних послова Републике Србије. Научна област за коју показује посебно интересовање је критичка социолингвистика, а нарочито је заинтересована за теме која улазе у домен интернет комуникације. Говори шпански и енглески језик.

III. НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Мултимодална анализа компјутерски посредоване комуникације на српском језику, на примеру друштвене мреже Твитер

IV. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторски рад Кристине Станчић обухвата 235 страна, а сам рад је организован у осам поглавља: 1. *Увод* (1-5); 2. *Лингвистика и интердисциплинарност* (6-17); 3. *Методологија истраживања* (18-35); 4. *О проблематичним аспектима анализе комуникације на друштвеној мрежи Твитер* (36-61); 5. *Електронски посредована комуникација путем интернета – нова комуникацијска стварност или синергија постојећих модалитета општења?* (62-103); 6. *Мултимодална анализа компјутерски посредоване комуникације на српском језику на примеру друштвене мреже Твитер* (104-125); 7. *Мултимодални и семиотички потенцијал твитова – спровођење анализе* (126-172); 8. *Закључна разматрања и препоруке за даља истраживања* (173–177). Поглавља су систематично рашчлањена на велики број потпоглавља, чиме је структура рада додатно учвршћена, а читање рада олакшано. Рад садржи библиографију од 136 јединица као и *Прилоге, Биографију, Изјаву о ауторству, Изјаву о истовестности штампане и електронске верзије докторског рада и Изјаву о коришћењу.*

У уводном делу рада пружен је увид у предмет научног истраживања, постављене циљеве и хипотезе и оригинални допринос бављења овом темом.

У другом (*Лингвистика и интердисциплинарност*) и трећем поглављу (*Методологија истраживања*) ауторка је одредила теоријске постулате (теорије, модели и до сада прикупљена знања) у овој области, као и методолошке поступке који ће се у истраживању примењивати, уз прелиминарно представљање корпуса (који је прикупљен мануелно, а као критеријум селекције твитова и њима припадајућих одговора на српском језику коришћена су два, у то време популарна, хаштага на мрежи – *#OstaniKodKuće* и *#Kovid19*). Посебна пажња је посвећена критичкој анализи различитих истраживачких приступа, како би се установиле могућности, као и ограничења за њихову имплементацију, све у циљу дефинисања одговарајућег теоријско-методолошког оквира.

Наредни део рада, односно четврто поглавље (*О проблематичним аспектима анализе комуникације на друштвеној мрежи Твитер*) посвећено је проблематичним аспектима анализе комуникације на друштвеној мрежи Твитер, међу којима је посебно указано на: изазове формирања корпуса, власништво над подацима (ауторска права), политику приватности, изазове са којима се суочавају лингвисти, као и оне који су проистекли из увида у истраживања других аутора (обухваћено је шеснаест релевантних истраживања). Уз идентификацију проблематичних аспеката анализе, ауторка је дала и препоруке за њихово превазилажење.

Пето поглавље (*Електронски посредована комуникација путем интернета – нова комуникацијска стварност или синергија постојећих модалитета општења?*) пружа увид у

опште карактеристике електронски посредоване комуникације, да би затим приступила дефинисању, опису и појашњењу комуникације која се одвија на друштвеној мрежи Твитер. У овим настојањима ауторка разматра и утицај комуникационих (хаштаг, ретвит, одговор на твит), софтверских (ограничена дужина твита, приказ актуелних тема на почетној страници) и правних (правила, Услови коришћења и Политика приватности, где су уважена она из 2020. године, као и важећа у актуелном тренутку) карактеристика платформе на структурирање комуникације која се путем исте одвија. Такође, у оквиру овог поглавља представљају се и анализирају (употребом дескриптивне статистике) резултати добијени из анкете (која је садржала девет питања затвореног типа и обухватила 167 испитаника узраста од 20 до 40 година) са делатном заједницом дефинисаном према нивоу дигиталне писмености, потребном за коришћење и разумевање ове друштвене мреже.

Шести део рада (*Мултимодална анализа компјутерски посредоване комуникације на српском језику на примеру друштвене мреже Твитер*) осветљава значај мултимодалне (посебно визуелне системско-функционалне анализе) Твитер дискурса, као њеног саставног дела. Ауторка је на основу понуђених увида представила матрицу за мултимодалну семиотичку анализу твита као вербално-визуелног комуникационог чина.

Седмо поглавље (*Мултимодални и семиотички потенцијал твитова – спровођење анализе*), које је централни део рада, представља мултимодална анализа комуникације на Твитеру на основу прикупљеног корпуса, са фокусом на критичку анализу лингвистичких и визуелних елемената дискурса, кроз примену предложене истраживачке матрице. Анализи је претходила идентификација и уклањање „нежељеног садржаја“ (који је чинио око 37%, односно од прикупљених 255 твитова, анализи је подвргнут 161 твит) из прикупљеног корпуса. Извршена је (де)конструкција елемената ужег и ширег контекста, као и систематизација твитова по следећим категоријама: 1. поруке лингвистичког карактера; 2. комбинација вербалног и визуелног у оквиру једног твита; 3. постови који се састоје од искључиво визуелних елемената. Главни иктус анализе био је на другој категорији – твитовима у којима семиотичке ресурсе удружују вербални и визуелни елементи.

Напоследку, у осмом поглављу (*Закључна разматрања и препоруке за даља истраживања*), ауторка је представила налазе до којих је дошла у сваком од сегмената анализе, као и главне закључке, који су изведени на основу постављених хипотеза. У оквиру овог поглавља указано је и на ограничења у анализи, дате су препоруке за даља истраживања и остављене опште смернице у анализи интерактивних „простора“ *онлајн* комуникације.

V. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Кристине Станчић је савесно и зрело урађен рад, писан на основу одличног познавања релевантне литературе, али и са способношћу за њену критичку процену. Због тога рад представља допринос како домаћој, тако и међународној научној заједници.

Ауторка допринос нуди кроз сам одабир теме, имајући у виду да популарност и експанзија *онлајн* платформи за комуникацију представљају позив и лингвистима да пруже свој допринос у анализи и разумевању нових начина друштвене интеракције. Исто тако, тумачење комуникативних чинова на Твитеру као новог медијума комуникације ((тзв. *talk-writing*, као што истиче Меквортер (2011: 165)), који не следи ортографска, стилска регистарска нити жанровска правила ни писане ни усмене комуникације, у великој мери доприноси нашем бољем разумевању савремених видова језичке употребе и улози контекста у тумачењу функционисања друштвених

мрежа. У том смислу, ауторка посебну пажњу посвећује мултимодалности и начину тумачења и интерпретације значења семиотичких средстава уз примену технолошких ресурса. Вредност рада се огледа и у превазилажењу традиционалних оквира структуралистичких лингвистичких истраживања и окретању ка интердисциплинарној и трансдисциплинарној истраживачкој парадигми. Висок степен интердисциплинарности огледа се у вештој и компетентној комбинацији теоријских постулата и методолошких поступака критичке социолингвистике, критичке анализе дискурса, мултимодалне социјалне семиотике и функционалне лингвистике. Трансдисциплинарни карактер истраживања помаже читалачкој публици да на комплекснији и свеобухватнији начин створи јаснију слику о улози и значају различитих језичких и семиотичких ресурса у конструисању значења у конкретним друштвеним контекстима у онлајн окружењу.

VI. СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

- Станчић и Алексић 2015: Кристина Станчић и Милош Алексић, „Анализа писама из Србије и Црне Горе за време Првог светског рата као значајни историјски извор“. Међународна научна конференција ВЕК СРПСКЕ ГОЛГОТЕ (1915-2015), ЗБОРНИК РЕЗИМЕА, Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини.
- Станчић и Алексић 2017: Кристина Станчић и Милош Алексић, „Упоредна анализа медијског дискурса и утицај друштвеног и политичког контекста у српској штампи 1904. и 1929. године“, *Политеиа*, vol. 7, no. 13, pp. 154-167.

VII. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати овог социолингвистичког истраживања, кроз које је потврђен значај интердисциплинарне и трансдисциплинарне истраживачке парадигме и у коме значајно место припада мултимодалној социјалној семиотици и критичкој анализи дискурса, допринели су потпунијем разумевању мултимодалног карактера *онлајн* комуникације. Кроз истраживање је показано на који начин различити семиотички ресурси учествују у креирању (јединственог) значења поруке, те да је језик само један од њих, због чега је и визуелне компоненте *онлајн* комуникације потребно укључити у анализу.

Ауторка је показала да је *онлајн* комуникација нова форма комуникације, коју карактерише и посебан језик, који је хибридна творевина писаног и усменог језика. Даље, сваки аутпут (попут Твитера рецимо) представља посебну врсту електронски посредоване комуникације путем интернета, која има посебан варијетет „нетјезика“. Ближе одређење комуникације која се одвија у оквиру одређеног аутпута захтева и ревизију термина који се односе на традиционални модел комуникације (нпр. не постоји јасна дистинкција између пошиљаоца и примаоца поруке, већ говоримо о „просумеру“, који истовремено производи и конзумира информације).

Кад је реч о правним, комуникационим и софтверским карактеристикама платформе, правним аспектима, као екстерним ограничењима комуникације, приписује се најмањи утицај, што је потврђено и у спроведеној анкети – већина испитаника је признала да прописане услове,

политике и правила чита само делимично или их уопште не чита. С друге стране, софтверска и комуникациона ограничења није могуће избећи, те она, заједно са самим корисницима, имају одлучујућу улогу у структурирању комуникације на Твитеру. Кад је реч о власништву над подацима, које је размотрено у кључу ауторских права, те решавања дилеме око слободне употребе твитова у истраживачке сврхе, увид у важеће домаће регулативе, као и правила и политике саме платформе, али и опречни ставови које аутори имају по овом питању, као решење намећу „псеудонимизацију“ корпуса.

У централном делу рада, анализи је претходило уклањање „нежељених садржаја“ из корпуса, (де)конструкција елемената ужег и ширег контекста и категоризација твитова на основу садржаја (лингвистички, визуелни и визуелно-вербални, где потоњи препознаје различите поткатегије у зависности од модалитета који се користе за преношење поруке). У лингвистичкој компоненти твита доминирају кратке, неформалне, једноставне, лако разумљиве реченичне структуре. Вокабулар, граматика, ортографија и карактеристике дискурса (прагматика) представљају категорије на основу којих ауторка *Твитер језик* карактерише као писани језик који се користи у свакодневним, неформалним ситуацијама, остварује кроз полилог и не припада (књижевном) стандарду. Међутим, мултимодална анализа је показала да је језик само делимични носилац значења семиотичке целине, због чега се указује на исправност термина „Твитер дискурс“. Хаштаг (*#ОстаниКодКуће*) као лингвистички сегмент поруке показао је свој пуни потенцијал као један од ресурса којим се остварује метафункција интеракције, док је његова улога тематског маркера (која се највише истиче) била од секундарног значаја. Потоња улога би се пре могла приписати хаштагу *#Ковид19*. Под кишобраном ова два хаштага инициране су различите теме, које су се даље развијале у комплексну мрежу корисничких реплика, које су се на различите начине односиле према иницијалном твиту, као и другим одговорима у оквиру треда. Корисници који су иницирали дискусију нису показали отвореност за двосмерну интеракцију (само је један упутио одговоре на одређена питања).

Главно тежиште овог рада је стављено на поруке у којима се комбинују вербални и визуелни ресурси. Ауторка је кроз анализу ове категорије твитова показала на који начин модалитети као што су видео-записи, фотографије, линкови, емотикони/емоџији и други визуелни садржаји који се користе у комуникацији остварују посебан утицај на кориснике и учествују, удруженим дејством са језичким модалитетом, у артикулацији идеолошких позиција и трансмисији моћи. Између визуелног и вербалног садржаја постоји комплементаран однос. Одговарајућа интерпретација поруке је могућа само уколико се сви семиотички ресурси твита посматрају у синергији, уз уважавање ужег и ширег контекста, других твитова и текстова који су релевантни, те коришћење технолошких ресурса за комплексну интерпретацију значења. Кроз анализу интерсемиотичких односа између визуелне и вербалне компоненте твита, кроз призму три метафункције (репрезентације, интеракције и композиције), установљено је да се они остварују на различите начине (нпр. кроз понављања, синонимна значења, у оквиру метафункције репрезентације; начин на који слика/текст адресирају примаоца, односно како се реализује метафункција интеракције; успостављање „мапе читања“, што се може установити на плану метафункције композиције). Анализа твитова кроз призму три комуникативна чина, на које указује Хабермас (2017), показала је доминантно присуство експресива (претензија на искреност) и регулатива (претензија на исправност), што је у сагласју са комуникацијским контекстом који је наметнула пандемија Ковид-19.

На основу две кључне хипотезе које су постављене, резултати истраживања омогућавају извођење два централна закључка. Први је да се уобичајени начини анализе (традиционално схваћених појмова) говора и писања могу применити и у анализи *онлајн* комуникације. Међутим, потребна је њихова комбинација и модификација, у складу са мултимодалном природом *онлајн* дискурса. Кад је реч о елементима и врстама комуникационог процеса, интернет комуникација, као нова врста људске интеракције, подразумева и другачије елементе и врсте комуникације. На основу друге постављене хипотезе, иако је потврђено доминантно присуство искључиво лингвистичких садржаја, па нема бојазни да ће писана реч бити потиснута, показано је да *онлајн* комуникација подразумева употребу више модалитета, због чега анализу не би требало централизовати искључиво око језичог модалитета. Видео-записи, слике, линкови, емотикони/емоције и друге визуелне компоненте су и те како значајни конституенти укупног значења поруке и носиоци различитих идеологија.

VIII. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Кандидаткиња Кристина Станчић је у свом докторском раду обрадила значајну и занимљиву тему која је била врло мало истраживана у области социолингвистике у српској академској средини. Резултати докторског рада на тему *Мултимодална анализа компјутерски посредоване комуникације на српском језику, на примеру друштвене мреже Твитер* дају одговоре на истраживачка питања која је ауторка поставила на почетку свог истраживања, а која се тичу могућности анализе комуникације на интернету (у конкретном случају Твитеру) са аспекта традиционалних поставки комуникације и лингвистичких дисциплина и испитивања улоге и заступљености различитих мултимодалних елемената у комуникацији која се на овој платформи одвија. Кандидаткиња је веома зрело и детаљно приступила анализи користећи квалитативну методологију и показујући способности формулисања стечених сазнања и формирања јасних, научно заснованих, закључака и ставова. Резултате свог истраживања је протумачила на релевантан и убедљив начин, а приказала их прегледно и систематично.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације *„Мултимодална анализа компјутерски посредоване комуникације на српском језику, на примеру друштвене мреже Твитер“* аутора **Кристине Станчић**, констатовано је да утврђено подударане текста износи 2%.

Овај степен подударности последица је реферирања на академску литературу и цитата, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

IX. ПРЕДЛОГ

Комисија препознаје вредност истрајног и приљежног рада кандидаткиње Кристине Станчић и предлаже Већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да рукопис под насловом *Мултимодална анализа компјутерски посредоване комуникације на српском језику, на примеру друштвене мреже Твитер* прихвати као докторски рад који испуњава услове предвиђене законом, а да кандидаткињу Кристину Станчић позове на усмену одбрану.

КОМИСИЈА:

1. проф. др Јелена Филиповић, редовна професорка,
менторка
2. проф. др Ивана Вучина Симовић, ванредна професорка,
председница комисије
3. др Ивана Георгијев, доценткиња,
чланица комисије
4. др Ненад Крцић, доцент,
члан комисије

У Београду, 13. маја 2024. године